

залишається самостійність і автономія вузів.

Зважаючи на те, що в Україні роль держави в управлінні вищою освітою занадто велика, а проміжні органи управління майже відсутні, вважаю за доцільні такі рекомендації щодо реформування вищої освіти в Україні:

- послабити централізацію в управлінні вищою освітою з боку держави;
- посилити роль регіональних та проміжних органів управління вищою освітою;
- надати вузам більшої свободи у розв'язанні внутрішніх питань.

СТАНДАРТИЗАЦІЯ ЗМІСТУ ТА УНІФІКАЦІЯ КОНТРОЛЮ – СУЧАСНА ТЕНДЕНЦІЯ РОЗВИТКУ ОСВІТИ

І. Булах

*Київ, Національний
медичний університет*

Реформування усіх сфер суспільної діяльності, яке почалося з 1991 р. в Україні, наближення їх до загальноосвітніх показників на перший план висуває проблему зіставлення рівнів підготовки вітчизняних та іноземних фахівців з метою узгодження вимог щодо їхньої кваліфікації. За останніми оцінками експертів Світового банку реконструкцій й розвитку у світі через відсутність національних і порівняльних стандартів освіти, нерозробленість наукової бази оцінювання рівня знань, відсутність практичного досвіду вимірювання успішності навчання на рівні країни, зробити об'єктивний висновок про рівень освіти в Україні неможливо. Отже, розбудова нової держави, вибір її місця і шляху вимагають врахування загальноосвітніх тенденцій розвитку. В умовах необхідності збереження та підвищення якості освіти, що безпосередньо впливає на розвиток суспільства і цивілізації, у багатьох країнах першочерговою стає проблема стандартизації. У більшості випадків стандарти розглядаються не лише у зв'язку із змістом освіти, а й у зв'язку з оцінкою її якості. Так, пояснюючи поняття освітніх стан-

дартів, Департамент освіти США наголошує: “Стандарти - це визначення того, що учень має знати та вміти робити”.

На перший погляд проблема стандартизації має хвилювати країни з децентралізованою системою освіти, такі як США, Великобританія, де раніше ніколи не розроблялися подібні критерії і де гостро усвідомлюється необхідність в єдиних загальнонаціональних вимогах. Але це питання активно обговорюється і в країнах, де завжди існували державні навчальні плани і програми. Особливо це стосується тих з них, де функціонувала єдина середня та вища школа (наприклад, країни СНД, Китай). Децентралізація освіти у цих країнах ускладнюється необхідністю визначення суспільно-вагомого, з урахуванням національних пріоритетів, традицій змісту освіти - стандарту, котрий гарантується державою і вимагається від усіх навчальних закладів. Отже, більшість країн світу з середини 80-х рр. спрямовує зусилля у напрямку стандартизації освіти. Водночас треба констатувати, що наукові основи цього процесу ще й досі не розроблено. Крім загальних позицій щодо стандартизації змісту та уніфікації контролю за якістю освіти, в кожній країні ці проблеми розв'язуються по-різному.

Так, в США, Великобританії, Канаді, Австралії - переважають позиції “філософії” й педагогіки прагматизму” і освіта має більш утилітарний характер. У Франції, Італії, Японії, Росії, Україні вона є більш академічною, “енциклопедичною”. І якщо в країнах першої групи під тиском промислових кіл з середини 80-х рр. робляться способи підвищити “планку” шляхом розширення змісту освіти, то в країнах другої групи або скорочують обсяг обов'язкового змісту, або визначають базову освіту, необхідну для всіх.

У США реформі передувала публікація матеріалів, самі назви яких свідчать про незадоволення існуючою системою освіти і спрямованістю на майбутнє: “Нація в небезпеці: необхідність реформи школи”, “Освіта для ХХІ століття”. В них було піддано критиці недосить високий рівень основ наук американських школярів і студентів, особливо природничих, які не були обов'язковими для вивчення. Створена у 1991 р. Національна Рада із стандартів освіти й тестування організувала комісії з розробки стандартів з математики, англійської мови, природничих наук, історії, географії, суспільствознавства, мистецтва. Робота має завершитися до кінця

1995 р. і чітко визначити, “що треба знати і вміти, щоб жити і працювати у ХХІ столітті”.

У Великобританії створення освітніх стандартів пішло іншим шляхом. Надмірна децентралізація освіти, при якій навчальні заклади користуються великою самостійністю, самі розробляють навчальні плани і програми, зазнала різкої критики. Закон про реформування освіти (1988 р.) називає одинадцять обов’язкових предметів, які повинні вивчатися у школах, а також “цілі-досягнення” з кожного з основних предметів.

Позиції США та Великобританії з питання створення державних стандартів в освіті мають спільні та різні риси. Різним є відношення щодо їх впровадження: в Великобританії вони - необхідна умова праці навчальних закладів, а в США вони мають рекомендаційний характер. Спільність підходів полягає у посиленні рівня природничо-математичної освіти, а також проведення державної періодичної уніфікованої оцінки рівня знань і освіти взагалі в країні. Загальнонаціональна перевірка успішності навчання, рівня засвоєння нового змісту освіти є головним моментом на порядку денному реформи.

Для країн з централізованою системою освіти стандарт завжди існував у вигляді затверджених урядом навчальних планів, програм, підручників. Але починаючи з 80-х рр., у більшості з них стандарти переглядаються та вдосконалюються.

Сучасна реформа освіти в Японії почалася у 1984 р. на хвилі критики за надмірні уніформізм, відсутність гнучкості, недостатню відкритість до ідей інших країн. Наголошується, що в той час як в інших країнах закликають до перенесення прикладу з Японії у напрямку збільшення обов’язкової компоненти в освіті, японські реформатори намагаються зменшити перевантаження та стрес, зробити плани і програми гнучкішими і спрямованими на розвиток здібностей і особистості людини.

Створена у Франції у 1989 р. комісія з перегляду навчальних освітніх програм свої зусилля спрямувала на необхідність відокремлення обов’язкової частини, з визначенням суми знань, необхідних кожній людині для її повноцінного життя. Ці принципи спрямовані на скорочення обов’язкового змісту з визначенням у ньому базової компоненти.

Реформи освіти у посткомуністичних країнах, до яких нале-

жить і Україна, відбуваються шляхом створення національних стандартів освіти, впровадження сучасних досягнень педагогічної науки з питань технологій навчання та технологій вимірювання й оцінювання його успішності.

ВИЩА ОСВІТА УКРАЇНИ: ЗДОБУТКИ І ПРОБЛЕМИ РЕФОРМУВАННЯ

М. Степко

Київ, Міністерство освіти України

Незалежна Україна успадкувала добре розвинену мережу вищих навчальних закладів (ВНЗ), які готували фахівців з сотень спеціальностей. Провідні ВНЗ з їх численними школами з природничих та інженерних наук здобули широке визнання, про що свідчило навчання у них значної кількості студентів-іноземців.

Разом з тим, наша система вищої освіти мала й недоліки, які ще в 1987 р. прагнули усунути тогочасні органи управління освітою. Їх зусилля скеровувалися на підвищення автономії ВНЗ, запровадження нових типів навчальних програм, зменшення навчального навантаження на викладачів і студентів, підвищення ролі останніх у вирішенні питань організації навчального процесу. Ще важливішими були заходи з інтеграції освіти і науки: утворювалися навчально-виробничі комплекси, філії кафедр ВНЗ на підприємствах, розширилося залучення до викладання провідних науковців і спеціалістів з виробництва. Розпочали вводити часткову компенсацію промисловими галузями витрат ВНЗ на підготовку для них спеціалістів. Проте виправити невідповідність номенклатури спеціальностей до запитів економіки й молоді не вдалося: близько половини випусників ВНЗ не працювали за отриманим фахом.

Наступний етап реформування вищої школи України розпочався після прийняття у 1991 р. закону "Про освіту" - основи побудови національної системи виховання і навчання. У царині вищої освіти докорінно переглядався зміст гуманітарних дисциплін, відроджувалося викладання дійсної історії України, відмінили старі заборони на взаємодію з освітніми системами капіталістичних країн.